PRESING, 2026.

DRAGAN MILOJKOVIĆ
DUHOZVER:
HRONIKE HELMA

Izdavač
Društvo za afirmaciju kulture – Presing
Mladenovac

Kontakt
presing.org
konkursiregiona.net
kr.presing@gmail.com

Urednik
Predrag Milojević

Štampa
Presing izdavaštvo, Mladenovac
Str. / 20 cm / Tiraž: 300

Godina izdanja
2026.

ISBN

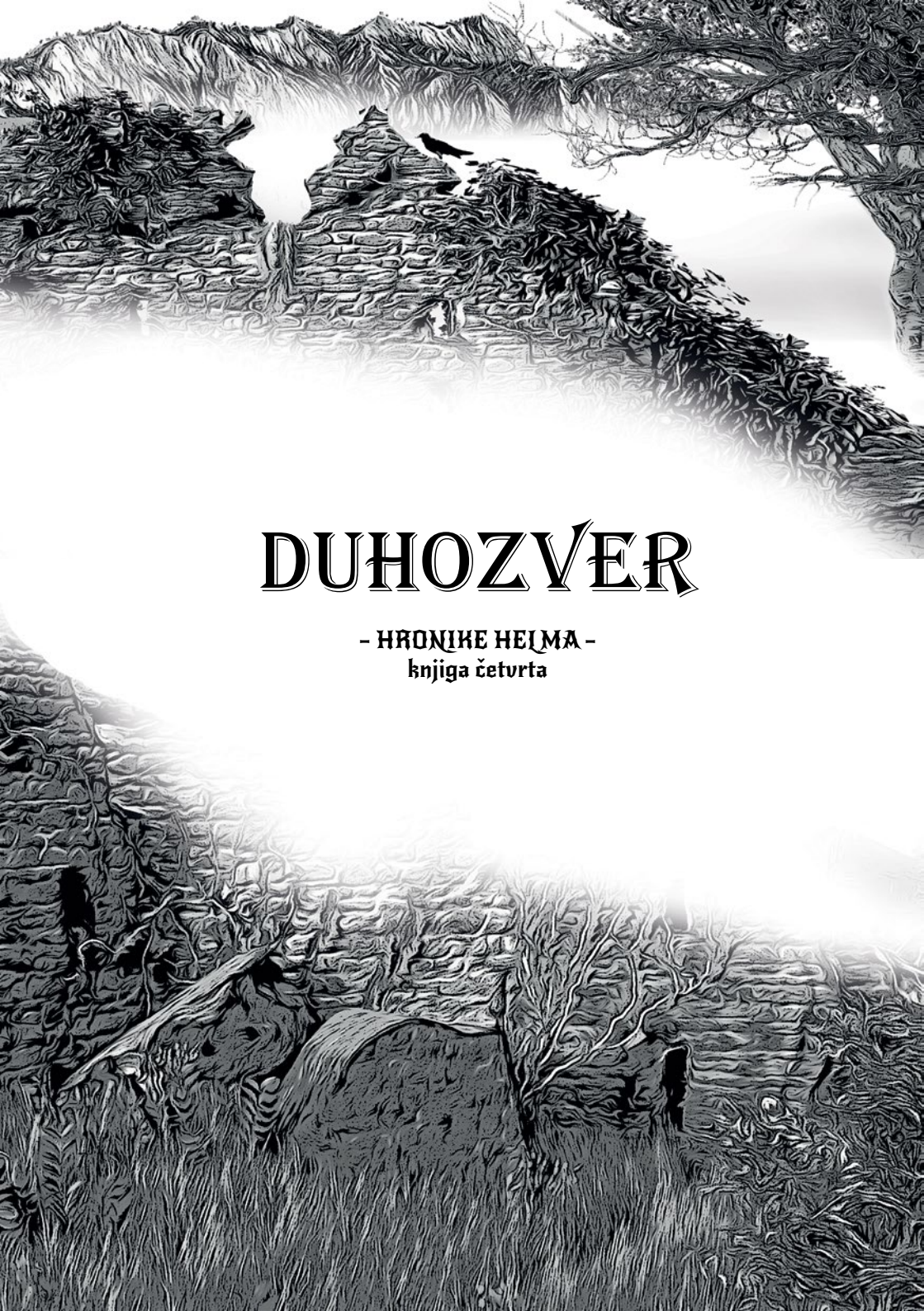

DUHOZVER

– HRONIKE HELMA –

knjiga četvrta

Copyright © 2026, Dragan Milojković

Dođe vreme kada se obični ljudi
pretvaraju u junake
a
njihovi dani u legende.
Za sve vas, znane i neznane junake,
za sve čitaoce
čiji se dani pretvaraju u legende,
za tu družinu
koja na konjima mašte
kroz divljinu Helma jezdi,
i za tebe, Ljiljana,
jer da nije tebe,
nikada se moji dani
u legendu ne bi pretvorili.

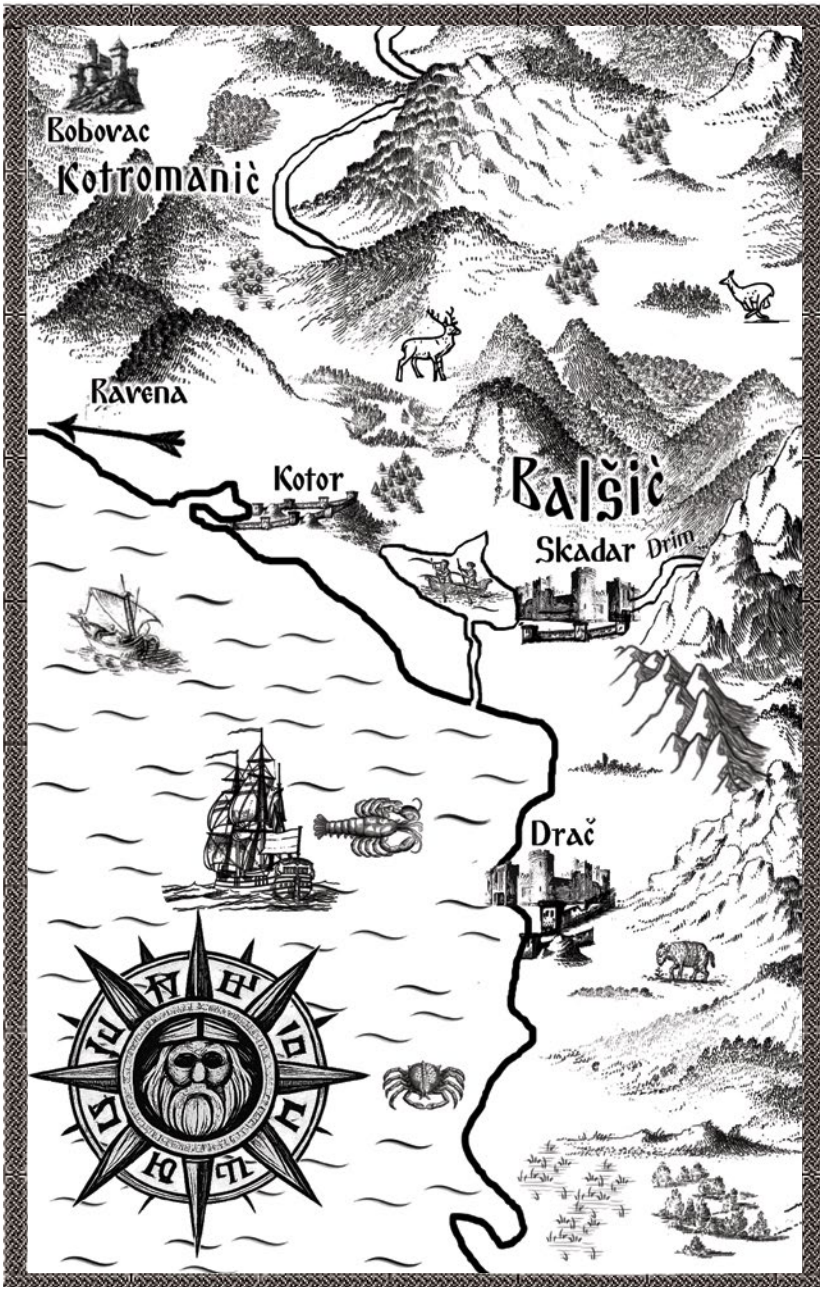
Bobovac
Kotromanić
Ravena
Kotor
Balšić
Skadar
Drim
Drač

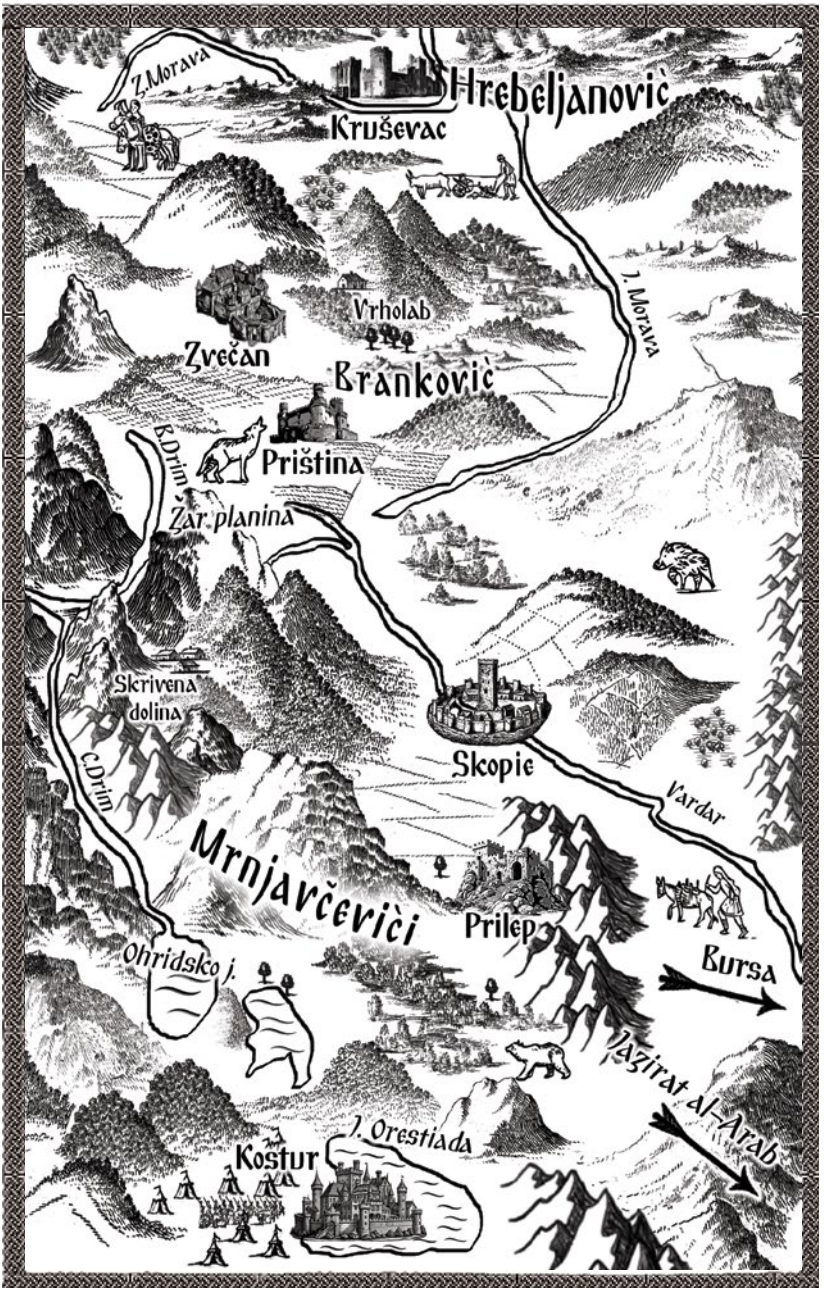
Z. Morava
Hrebeljanović
Kruševac
J. Morava
Vrholab
Zvečan
Branković
B.Drim
Priština
Žar planina
Skrivena dolina
C.Drim
Skopje
Vardar
Mrnjavčevići
Prilep
Ohridsko j.
Bursa
Jazirat al-Arab
J. Orestiada
Kostur

Prolog

Ravena,
475. godina

Dok ga je pratio odjek čvrstih, odmerenih koraka, koji su se odbijali od zidova praznih odaja, Agnulije je obišao kuću u kojoj se rodio. Kada se uverio da su sve stvari iznesene i ukrcane na brod, otišao je u očevu odaju.

Agnulijev otac, snažni pedesetogodišnjak, kratke kose ošišane na paž i kratke brade protkane ponekom sedom vlasi, dočekao je sina sa setom u očima.

– Da li je sve spremno? – upitao je bezvoljnim glasom.

– Sve je spremno, oče – odgovorio je Agnulije. – Čim se ukrcamo, brod može da isplovi.

Dominus[1] Laticije je pažljivo posmatrao sinovljevo lice, tražeći na njemu najmanji trag žaljenja jer napuštaju svoju domovinu, nekada moćno Rimsko carstvo.

Međutim, takvog traga nije bilo.

Zapravo, kameno lice njegovog sina nije odavalo nikakav izraz, a ponajmanje znak tuge.

– Da li žališ? – naposletku je upitao.

Agnulije, jedan od retkih rimskih centuriona čijim je venama tekla čista krv starih Rimljana, odmahnuo je glavom.

– Ne, oče. Ničega mi nije žao, jer ovo više nije Rim kakav smo mi poznavali. Varvari su nam nekada bili robovi, a sada su postali senatori. Jedan od njih je čak postao zapovednik vojske i sada sa njom maršira na Ravenu. Usudio se drznik da udari na

1 Gospodar.

prestonicu carstva, na cara, jer želi da zacari svog nedoraslog sina. Naš car Julije Nepot je već napustio grad. Pobegao je pred pobunjenim varvarima, a ja mislim da je ovo i nama poslednja prilika da odemo pre nego što Ravena padne u ruke pobunjenika.

Sve u svemu, Rimsko Carstvo koje će ovih dana pasti nije ono Rimsko carstvo koje smo mi poznavali. Rim, kakav je meni ostao u sećanju, nikada neće biti pokoren. Zato ne brinem o Rimu, ali brinem o nama. Mi moramo preživeti.

Dominus Laticije spustio je pogled na mali kovčežić od drveta koji je držao u rukama. Pomalo neodlučnim pokretom ruke, otvorio je poklopac drvene kutije i još jednom pogledao njen sadržaj.

Uredno spakovana, na dnu je ležala tkanina, nekada bele boje, ali potamnela od starosti. Pogledavši je, osetio je da mu se srce ispunjava odlučnošću. Da, Agnulije je u pravu: porodica mora preživeti, a sa porodicom mora biti sačuvana i najveća dragocenost koju je dominus Laticije imao, a koja je ležala na dnu malog kovčežića. Jer zbog nje je mnogo pretrpeo...

... možda više nego ikada, otkako mu je majka, stvoriteljka rase, podarila moć da se po sopstvenom nahođenju, ili kada je mesec bio pun, preobražava u lupinotuuma[2]. U stvorenje koje je samo staro predanje sačuvalo u sećanju.

Dominus Laticije sećao se tog dana kao da je bio juče, iako su se od tada brojni naraštaji rodili i umrli. Majka mu je dala dar, a on ga je oberučke sa zahvalnošću prihvatio. I nije bio jedini. Još neki patriciji[3], njih tek mali broj, bili su poput njega, lupinotuumi koji su iz potaje krojili sudbinu Rima.

A onda je majka nestala. Tek tako, otišla je i nije se oprostila sa svojom decom. Laticije i lupinotuumi iz čopora tražili su je dugo. Imali su moć jer mnogi od njih behu patriciji, pa su najpre poslali plaćene tragače. Ili su je u samotnim noćima, preuzevši lik zveri, i sami tražili.

Ali nje nije bilo. Nisu je pronašli. Više je nikada nisu videli. Tokom godina, čak im je i njen lik iz sećanja izbledeo. Ostalo je samo ime. Smertana se zvala.

2 Vukodlak

3 Patricij – aristokrata u Starom Rimu

Nakon Smertaninog odlaska, u čoporu je zavladala nesloga. Zbog zavisti, mržnje i želje za moći, lupinotuumi su ubijali jedni druge ili su stradali od ljudske ruke. Kao vrsta, nestajali su kao što jutarnja magla bledi pred izlazećim suncem.

U to vreme, Laticije je bio centurion — zapovednik legionara, naizgled hrabar ratnik, a ipak uplašen za svoju i Agnulijevu sudbinu, jer behu jedini preostali lupinotuumi u celom Rimu.

Na njihovu sreću, tada ih poslaše u Judeju da se tamo stave pod zapovedništvo prefekta Pontija Pilata.

Za Laticija i njegovog sina Agnulija odlazak u Judeju bio je kao dar sa neba, jer to beše poludivlja zemlja u kojoj su mogli da se preobražavaju u lupinotuume bez straha da budu otkriveni.

Obojica su tamo služili svega nekoliko godina kada se zbio događaj koji je Laticiju doneo najveću dragocenost na svetu.

U to vreme se pojavio Ješua, čudan čovek koji je za sebe govorio da je car Izrailja. Beše to Judejac vešt na jeziku, koji je pripovedao o raznim mudrostima, a pričalo se da je vičan i bacanju čini.

Judejci, nezadovoljni rimskom upravom, sjatiše se oko njega u tolikom broju da su Pontije Pilat i judejski upravnici počeli da zaziru od pobune na koju je Ješua prikriveno pozivao. Ubrzo se pokazalo da njihov strah nije bezrazložan, jer je Ješua došao u Jerusalim, najveći judejski grad, i zaista podigao narod na ustanak.

Na sreću, upravnici judejski i prefekt Pontije Pilat unapred su bili obavešteni o njegovom dolasku, te su ustanak spremno dočekali i brzo ga ugušili. Nedugo potom, zahvaljujući izdaji nekog čoveka koji mu je bio blizak, Ješua im pade u ruke.

Igrom sudbine, Laticije je bio svedok suđenja tom zabludelom čoveku. Slušao je Ješuine sulude reči da je u Judeju došao jer ga je Bog poslao, i smejao mu se kao što su se smejali svi koji behu na suđenju. Prefekt Pontije Pilat je izrekao presudu da se razbojnik razapne na krst, a Ješua, po svemu sudeći hrabar čovek ili možda uskraćen zdravim razumom, nije se uplašio. Umesto da moli za milost, rekao je da ga niko ne može ubiti i da će trećeg dana nakon što ga razapnu uskrsnuti iz mrtvih.

Judejski upravitelji, koji su se do maločas zajedno sa rimskim legionarima i prefektom smejali Ješuinim rečima, ovog puta se nisu oglasili.

Jer tri dana će brzo da prođu, a taj samozvani car Izrailja svakako nije želeo da se njegova lažljivost tako brzo razotkrije. Jer imao je on i učenike. I mnoštvo naroda verovalo je njegovim lažima, pa ako ne uskrsne za tri dana, svi bi shvatili da su prevareni i da su uzalud nadu polagali u njega i učenike njegove.

Zbog toga neki judejski upravnici pomisliše da mu je razum zaista uskraćen, a neki su se duboko zamislili, pribojavajući se da je ovaj smislio nekakvu pakost da izbegne zasluženu kaznu.

Svejedno, presuda je izvršena. Kako dolikuje da se čini sa razbojnicima, Laticije i Agnulije bili su među onima koji su prvo pretukli Ješua, a onda mu na leđa natovariše krst da ga nosi i vuče za sobom do mesta izvan gradske kapije gde će biti razapet.

Mnogo se naroda tada okupilo i svi se smejahu tom razbojniku, kao i dvojici zlikovaca koji će biti razapeti sa njim.

Laticije i Agnulije su se takođe smejali. I dok su razapinjali osuđenike, osmeh im nije silazio sa lica. A onda su, dok je Ješua na krstu patio, podno njegovih nogu bacili kocku da ona odluči kome će šta pripasti od njegove odeće.

Naposletku, kada je Ješua izdahnuo, a to je bilo mnogo brže nego uobičajeno, jedan od legionara probode osuđenika kopljem da potvrdi njegovu smrt.

Narod se razišao, a podno krsta ostadoše samo Agnulije i legionar koji je kopljem potvrdio smrt Ješuinu. Laticije se vratio u grad. Žurio je da nahrani ljubimca, malu ptičicu koju je čuvao u kavezu. Voleo je tu pticu jer ga je uveseljavala cvrkutom, iako su je neki legionari popreko gledali jer ih je ponekad u nedoba budila.

Kada se noć spustila, Agnulije i legionar koji je kopljem potvrdio Ješuinu smrt vratili su se sa rečima da je telo, uz dozvolu prefekta, skinuto sa krsta da bi ga po judejskom običaju pre mraka stavili u grobnicu.

Međutim, nije mnogo vremena prošlo, Agnulije ni oklop nije skinuo, kada ih je prefekt pozvao. Laticije je nahranio pticu i, dok je ona cvrkutala, sa sinom je otišao kod Pontija Pilata.

– Pozvao sam vas zbog osuđenika koji se lažno predstavljao kao car Izrailja – rekao je prefekt, kada su se pojavili pred njim.

– On je mrtav, prefekte – odgovorio je Laticije. – Kopljem je potvrđena njegova smrt. Po tvojoj zapovesti, Agnulije je skinuo

truplo sa krsta i predao ga Judejcu, koji je došao da ga pohrani u grobnicu gde inače ostavljamo tela razapetih osuđenika.

– Znam da je skončao na krstu i da je njegovo telo pohranjeno u zajedničku grobnicu za zločinitelje – reče prefekt. – Ali starešine judejske se pribojavaju da je taj razbojnik osmislio lukavštinu da nas i mrtav nasamari. Pribojavaju se da bi njegovi sledbenici mogli ukrasti telo i razglasiti širom zemlje judejske da je Ješua ustao iz mrtvih, baš kao što je najavio da će se desiti. Zato moramo sačuvati telo, da ga mrtvog ne ukradu.

– Razumem, prefekte – odgovorio je Laticije. – Staviću stražu ispred grobnice da niko ne može da joj priđe. Trećeg dana, kada je Ješua rekao da će ustati iz mrtvih, stražarićemo Agnulije i ja.

I tako je bilo. Stražari su ispred grobnice stajali dva dana, smenjujući se dovoljno često da onima koji su bili na dužnosti ne popusti budnost. Kada se drugi dan okončao i kada je došlo vreme da dužnost preuzme poslednja smena koja će na straži biti do svanuća, Laticije i Agnulije behu ispred grobnice koja je bila kamenom zatvorena da niko u nju ne može da uđe. Obojica puni vere u sebe, čak su potajno priželjkivali da se odnekud pojave Ješuini sledbenici, pa da nad njima naprave lupinotuumski pir.

Od tada su vekovi prošli, a Laticije nikada nije dokučio šta se te noći dogodilo. Jer je u jednom trenutku stajao kraj sina, a već sledećeg je pospano otvarao oči. Već je svanulo, a kraj njega je na zemlji ležao Agnulije koji se takođe upravo budio.

Grobnica koju su čuvali bila je otvorena, a veliki kamen kojim je zapečaćena beše pomeren u stranu.

Sada, dok je sa kovčegom u rukama stajao u odaji, Laticije se sećao straha koji ga je tada obuzeo. Jednim skokom našao se na ulazu u grobnicu, a svet mu se zavrteo kada je video da trupla Ješuina nema. Na podu su ležale samo haljine i pokrov u koji su ga uvili.

– Oče… šta to…?! – Agnulije je bio zbunjen kada je provirio preko očevog ramena.

– Prokletnici… ukrali su ga... ukrali su telo – procedio je Laticije kroz zube.

Obojica su osetili drhtaj, bes i sramotu, jer dužnost koju im je Pontije Pilat poverio nisu valjano obavili.

– Sredićemo ovo, sine moj – prozborio je Laticije. – Ovo je zajednička grobnica. Ako neko telo nedostaje, to niko neće primetiti. Samo ćemo ukloniti pokrov i haljine u kojima je Ješua sahranjen, jer je to jedini dokaz njegovog nestanka.

Dok je izgovarao te reči, Laticije je uzeo odeću u kojoj je osuđenik sahranjen, uvio je u pokrov i izašao iz pećine. Potom je prišao kamenu kojim je grobnica bila zapečaćena prethodna dva dana.

– Pomozi da vratimo stenu... da zatvorimo pećinu… – reče.

– Uzalud je zatvaramo, oče – Agnulije polako odmahnu glavom. – Moraćemo da kažemo prefektu šta se desilo. Jer kada Ješuini sledbenici obznane da im je vođa ustao iz mrtvih, prefekt će zahtevati da telo pokažemo narodu da bismo opovrgli njihovu laž. Bojim se, oče, da će se to desiti ovih dana, pa neće biti vremena da trupla zlikovaca, koji su sa njim razapeti, postanu neprepoznatljiva, te nećemo moći da ih zamenimo, da pokažemo neko drugo, umesto Ješuinog.

Da, reči njegovog sina bile su mudre, Laticije je to odmah shvatio. Zbog toga je tegobno uzdahnuo, a onda su zajedno otišli kod Pontija Pilata.

– Prefekte, ne znam šta se desilo – rekao je, gledajući u pod. – Agnulije i ja smo, kao što obećah, bili na straži. Možda su učenici onog prokletnika, za koga se priča da je bio vešt u magiji, bacili čini da nas uspavaju, jer smo obojica u istom trenutku zaspali i ujutru smo se istovremeno probudili. Kamen kojim je grobnica zapečaćena bio je sklonjen, grobnica otvorena, a Ješuinog tela više nema. Samo su njegove haljine ostale. Doneo sam ih, jer sam hteo da uklonim dokaz da razbojnik više nije u grobnici.

Prefekt Pontije Pilat osmotrio je zavežljaj koji je Laticije držao u ruci. Zatim se zamislio i dugo, dugo nije progovarao. Naposletku je sporim korakom prišao radnom stolu iz kojeg je izvadio nekoliko vrećica sa kovanicama. Prišao je Laticiju i pružio mu vrećice.

– Hoće li ovo biti dovoljno, centurione, da kupi tvoje i Agnulijevo ćutanje? – upitao je.

– Ćutanje...? – Laticije je bio zbunjen.

– Agnulije i ti nikada nikome ne smete otkriti šta se prethodne noći desilo. Što se nas tiče, Ješuino telo se još uvek nalazi tamo gde smo ga ostavili. Ako se njegovi sledbenici oglase sa lažima

da im je vođa vaskrsao, vi ćete reći da ste cele noći bili budni i da je telo tog nesrećnika još uvek u grobnici. Tako ćemo dobiti na vremenu dok tela ona dva zlikovaca, koji su razapeti sa njim, ne postanu neraspoznatljiva. A kada se navrši potreban broj dana, bude li trebalo, pokazaćemo narodu telo nekoga od te dvojice kao dokaz da je Ješua mrtav.

Laticije je osetio olakšanje dok je iz prefektove ruke uzimao vrećice.

– Znači... nećemo biti kažnjeni...? – promucao je.

– Neće biti kazne jer ništa niste zgrešili – odgovorio je Pontije Pilat. – Svoju dužnost ste predano obavili i, kao što rekoh, cele noći ste bili budni. A sada idite, pretpostavljam da ste umorni od stražarenja.

Kao jedan, kao da se boje da se prefekt ne predomisli, Laticije i Agnulije pozdraviše gospodara i krenuše ka vratima odaje.

– I još nešto... – prefektov glas ih sustiže na pola puta. – Rešite se tih haljina. Spalite ih da od njih samo pepeo ostane.

Tako se svršio susret sa prefektom, ali za Laticija to nije bio kraj nesrećnom danu. Jer kada je sa Agnulijem otišao u spavaonicu, dočekala ga je nova nevolja. Na dnu kaveza, kome su vrata bila otvorena, sklopljenih krila ležala je njegova ptičica. Bila je mrtva.

Perje, koje je raspršeno ležalo svuda oko kaveza, svedočilo je o borbi koju je majušno stvorenje vodilo za život. Po svemu sudeći, neko od legionara je iskoristio Laticijevo odsustvo, pa se rešio ptice koja je u nedoba znala da cvrkutom budi vojnike.

Laticiju se grlo steglo kada je video da mu je ljubimac mrtav. Kleknuo je ispred kaveza, na pod je spustio Ješuine haljine, a onda uzeo ptičicu u ruke. Da, zaista je bila mrtva. Njegova veselica koja mu je srce razgaljivala više nije bila među živima. Suze su mu navrle na oči, ali se suzdžao od plača jer je bio muškarac, bio je vojnik i bio je lupinotuum. Muškarci, pogotovo oni koji su bili vojnici, nisu plakali. Ni lupinotuumi, takođe. Barem ne pred drugima.

– Agnulije, uzmi ove haljine i spali ih – rekao je najčvršćim glasom koji je mogao da iscedi iz sebe.

Odmah potom, dosetivši se da će mu zatrebati, otcepio je veliki komad platna od pokrova u koji je Ješua bio uvijen. Ostatak pokrova, zajedno sa osuđenikovom odećom, pružio je sinu.

– Sada idi – zapovedio je.

Agnulije je uzeo zavežljaj i izašao je iz odaje.

Laticije je sačekao dok odjek sinovljevih koraka nije utihnuo i tek onda je sebi dao oduška.

Plakao je tiho. Suze su mu klizile niz obraze poput rastopljenih bisera. Zbog njih mu se pogled zamutio, te je rukavom obrisao oči. Potom je na pod rasprostro komad platna koji je otkinuo od pokrova. Ptičije telo je stavio na sredinu, a onda ga je uvio tkaninom.

– Zbogom, moj mali prijatelju – prošaputao je.

I baš kada je hteo da uzme zavežljaj sa ptičijim telom, da ustane sa poda i potraži mesto gde će je zakopati, primetio je da se tkanina pomerila kao da je u njoj bio živi stvor.

Zbunjeno je zatreptao i još jednom obrisao oči, misleći da mu se pričinilo zbog suza.

Međutim, pokreti u zavežljaju bili su sve življi, sve snažniji, kao da je ptica nastojala da se oslobodi platna kojim je uvijena.

Laticije ga je brzo razmotao. Oživljena ptica poletela je ka plafonu, potom je promenila pravac leta, izletela kroz prozor i glasno zacvrkutala pre nego što se vinula u plavo nebo.

Zbunjen, sa otvorenim ustima i raširenim očima, Laticije je gledao za njom. Potom je, zatreptavši kao da se trgnuo iz opčinjenosti, spustio pogled na komad platna na podu. Kada je ponovo pogledao kroz prozor, spoznaja mu je dotakla um. A kada je ponovo pogledao u platno ispred kolena na kojima je klečao, strah ga je preplavio te je grčevito udahnuo.

Platno... nije bilo sumnje, platno je oživelo pticu.

Zbog tog saznanja je naglo ustao. Ne znajući šta očekuje da vidi, prišao je prozoru i pogledao u nebo, ali ptice nije bilo. Otišla je.

Vratio se do mesta na kome je platno ležalo i sagnuo se. Drhtavim prstima ga je oprezno dotakao.

Ništa... ništa se nije desilo.

Tada je još jedna spoznaja prohujala kroz Laticijev um. Jer ako je ptica oživela u platnu, onda to znači da je i Ješua... Ta užasna misao, da je osuđenik zaista ustao iz mrtvih, naterala ga je da

zadrhti. Jer Judejac je možda... možda je govorio istinu kada je tvrdio da ga je Bog poslao. Ili je bio vičan magiji te mu ni smrt nije naudila.

Istovremeno je shvatio koliku dragocenost ima platno koje mu je ležalo podno nogu. Grčevito ga je zgrabio i, ne ispuštajući ga iz ruke, istrčao iz spavaonice.

– Agnulije! – glas mu se prolomio hodnikom.

Agnulije nije odgovorio jer ga, po svemu sudeći, nije čuo.

Kada je istrčao napolje, Laticije ga je ugledao. Njegov sin je stajao u uglu dvorišta, vatra koju je zapalio upravo je dogorevala, a iza nje je ostala samo mala gomilica pepela.

– Urađeno je, oče – rekao je, kada mu je Laticije prišao. – Haljine i pokrov sam namazao smolom pa su planule poput suve trave. Sada ne postoji nijedan dokaz da je Judejac vaskrsao.

Umesto odgovora, Laticije je rukom još jače stegao komad tkanine, jer od čuda koje se desilo samo je taj komad ostao.

U danima koji su usledili, to čudo im se obojici nekoliko puta ponovilo. Agnulije je isprva sumnjao u priču koju mu je otac ispričao. Mislio je da ptica nije bila mrtva. Ali kada su na platno stavili mrtvog pacova i kada je ovaj oživeo, poverovao je. Potom su još nekoliko puta ponovili sa raznim životinjama: sa mišem, pticom, pa čak i sa zecom kog su ulovili.

Sve životinje su oživele.

Tih dana je počela da se pronosi priča o Ješuinom vaskrsenju, ali, na sreću prefektovu i judejskih poglavara, narod nije poverovao. Pa ipak su Laticije i Agnulije nedugo potom dobili premeštaj i vraćeni su u Rim, jer je prefekt hteo da ukloni očevice.

Od tada su vekovi prošli, a Laticije i Agnulije, otac i sin, dva lupinotuuma, svoju besmrtnost dobro su iskoristili da steknu veliko bogatstvo. Kupili su brojna imanja širom carstva, na koja su se selili da izbegnu sumnju koja je mogla da nastane jer nisu pokazivali znakove starenja. Godine jednog ljudskog života proveli bi u Galiji, a vratili bi se u Rim kada među živima više nije bilo nikoga ko bi mogao da ih prepozna. Potom, kada je došlo vreme, otišli su u Germaniju. U Rim su se vratili nakon sto godina. Čak su jedan ljudski vek živeli u zemlji Brita, na velikom ostrvu.

Jedino se u Judeju nikada nisu vratili i više nikada nisu razgovarali o događaju koji se tamo zbio.

Za sve to vreme bili su svedoci raznih događaja u carstvu, osvajanja, bitaka, pobuna, uspona i svrgavanja rimskih careva, a sada, naposletku, behu svedoci propasti samog carstva.

Trgnuvši se iz sećanja, dominus Laticije je duboko uzdahnuo, a onda je zatvorio poklopac male škrinje, koja je čuvala magično platno.

– Krenimo onda – rekao je Agnuliju, držeći škrinjicu u rukama.

Agnulije je krenuo za njim.

Prošli su kroz prazne odaje vile u kojoj su živeli, a kada su izašli, osmotrio je ulicu kroz koju je trebalo da prođu. Nije bilo nikoga i bilo mu je drago zbog toga.

Pa ipak, oprez im nije popustio. Agnulije nije sklonio ruku sa balčaka mača, jer sve što je ukrcano na brod, sva imovina koju je njegov otac imao i sve vrednosti, zapravo ništa nisu značile u poređenju sa platnom koje je Laticije nosio u kovčežiću.

Tek kada su se ukrcali i kada je brod isplovio, blago se ljuljajući na malim talasima, obojica su odahnuli. Domovini, Rimskom carstvu u kome vekovima živeli, posvetili su još jedan pogled, oproštajni, a onda su se okrenuli ka pučini.

Tamo, na drugoj strani Adriatskog mora, u zemlji Ilira, čekalo ih je imanje koje su kupili pre nekoliko godina. Smešteno u divljini, gde nije bilo ljudskih naseobina, u skrivenoj dolini daleko od očiju zalutalih putnika, bilo je savršeno za početak novog života, sada kada su se Rimskom carstvu primakli poslednji dani.

A vremenom, ko zna... divljina u kojoj će živeti bila je savršena da, nakon vekova usamljeničkog života, napokon stvore svoj čopor lupinotuuma.

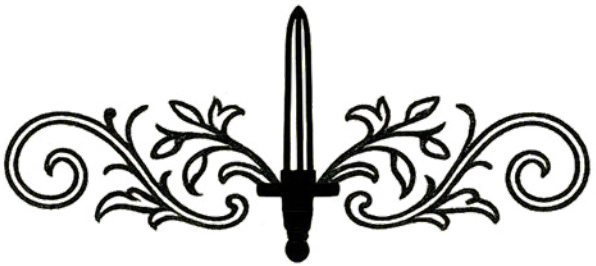

Prilep,
proleće, 1384. godina

Hajrudin paša je sa razumevanjem klimao glavom dok je slušao Marka Mrnjavčevića.

– Moraš razumeti, moj dobri efendija[1], da sam se našao u velikoj nevolji kada sam našeg padišaha[2] prihvatio za zaštitnika – govorio je Marko. – Sva srpska gospoda koja živi na severu me je omrzla. Uzeli su moje gradove i sela i neprestano protiv mene podbunjuju vlastelu koja mi je verna. Pouzdano znam da ima vlasteličića koji bi mi odmah odrekli vernost, ali ih samo strah od sultana sprečava da to učine. Pitanje je koliko će taj strah da potraje pre nego što mi okrenu leđa...

Dok je kralj Marko govorio, Hajrudin paša je pažljivo slušao, ne dozvoljavajući da mu se na licu primete tragovi nestrpljenja i dosade. Jer nestrpljenje i dosada behu žrtva koju je morao podneti. Pogotovo jer mu je veliki sultan Murat Prvi Pravedni, kada je Hajrudin pašu imenovao za namesnika u zemlji Mrnjavčevića, napomenuo da je Marko uzoran podanik koji će biti spona sa nevernicima, kada se vlast pravovernih protegne i na neverničke zemlje koje još nisu deo Osmanskog carstva.

1 Efendija - počasna titula poreklom iz Osmanskog carstva, koja označava „gospodina“ ili „gospodara”.

2 Padišah – poreklo reči je persijsko. Najviši vladarski naslov. Sastoji se od reči „pad“ koja označava gospodara i reči „šah“, koja znači kralj. Označava vladara kao „velikog kralja“.

Zato je Hajrudin paša naizgled pažljivo slušao, dok je sedeo kraj Mrnjavčevića na udobnim jastucima u jednoj od odaja Markove tvrdinje.

– Eto, umesto da mene prihvate za kralja, kako bi trebalo da bude po slovu zakona, srpska vlastela na severu krunisala je Tvrtka Kotromanića. Pa ni njega ne slušaju, već svako čini šta mu je volja i vlada pravo bezakonje – pričao je Mrnjavčević. – Zato se nadam da ćeš se ti, moj dobri prijatelju, zauzeti kod padišaha da...

– Gde je on?? – ljutiti, ženski glas, koji se začuo iz hodnika, prekinuo je Mrnjavčevića.

Nijedan od njih nije stigao ni da okrene glavu ka vratima, kada se ona naglo otvoriše. U odaju je ušla Jelena Hlapen Mrnjavčević. Besno ih osmotrivši, krenula je ka mužu i usput podigla prazan krčag sa poda, u kojem je tek na dnu ostalo malo vina.

Snažno je zamahnula njime, ali je vrč, bačen neveštom rukom, promašio Marka, udario u zid iza njega i rasprsnuo se u bezbroj malih krhotina.

Ono malo vina, što je ostalo u krčagu, razlilo se po zidu u veliku, tamnu mrlju, prošaranu rozikastim i tamnoljubičastim mehurićima.

– Prokletniče!! Sve znam! Zar si mislio da neću doznati? – uzviknula je, zastavši ispred Mrnjavčevića i besno stegnuvši pesnice. – Sa kurvama sebarskim ležeš! I to sa udatima! Njima darove daješ! Ali ti ovoga puta neću oprostiti! Osvetiću ti se, mužu moj, osvetiću ti se tako da će ti se svi smejati!!!

– Kakvu kurvu spominješ? – Mrnjavčević ustade. – Zar ne vidiš da imamo gosta?! Zar tako žena priča sa mužem?! Sa gospodarom svojim?!

– Gospodarom?! Ti nisi moj gospodar, preljubniče! Za ženu si me uzeo samo da bi te moj otac, Radoslav Hlapen, štitio i vojsku ti dao da te brani od srpske vlastele koja se nakon boja kod Černomena[3] ostrvila na tvoja sela i gradove. A sada, kada mog oca više nema, ni ja ti nisam važna! Ali znaj da ni ti meni više nisi važan. Sa našim brakom je svršeno!

Mrnjavčević je zbunjeno pogledao Hajrudin pašu.

3 Bitka na reci Marici.

– Oprosti, moj dobri efendija, što prisustvuješ ovoj nemiloj svađi – reče, a onda mu pogled otvrdnu kada se okrenuo ka Jeleni. – A ti, ženo moja, moraćeš malo da ohladiš glavu jer ovakav razgovor nije dostojan ni kada bismo ga nasamo vodili, a kamoli kada imamo gosta. Zato ću odmah naložiti da se opremi jedna četa. Sutra, ranom zorom, otpratiće te u Kostur.

– U Kostur? – Jelena se nakratko zbunila, ali je odmah povratila prisebnost. – Znam ja zašto ti mene šalješ u Kostur. Želiš da me skloniš, da bi mogao da se viđaš sa tvojim sebarskim naložnicama. Ali neka... neka ti bude, Mrnjavčeviću, jer sa tobom više ni pod istim krovom ne želim da budem!

Podjednako žustrim koracima kojima je ušla u odaju, Jelena izađe i za sobom snažno zalupi vrata.

Pocrvenelog lica, Marko se okrenuo ka gostu. Obojica su neko vreme ćutali, tražeći prigodne reči, ali ih nijedan nije pronašao.

– Oprosti, Hajrudin pašo, zbog nedoličnog držanja moje žene. Rodila se i odrasla u vlastelinskoj porodici te je sa majčinim mlekom i drskost posisala – naposletku se Mrnjavčević prvi oglasio.

– Ne zameram ti, kralju Marko, a ne zameram ni tvojoj ženi. Znam da je njen otac Radoslav Hlapen bio ugledan vlastelin, po rodu veoma blizak vašem nekadašnjem caru Dušanu Nemanjiću. Među Grcima je čuveno njegovo gospodstvo, a deca takvih vlastelina se katkad ne drže ponašanja koje bi trebalo svima da bude svojstveno – odgovorio je Hajrudin paša, dok mu se brk osmehivao. – Osim toga, svestan sam razlike između naših vera i običaja, jer je kod nas svemogući Alah uredio da možemo imati više žena, dok se vi morate skrivati od one jedne koju imate, ukoliko poželite neku drugu.

Jedino bih se zadržao na Jeleninim rečima o potpori koju si do prošlog leta, kada se upokojio, imao kod njenog oca. Ja razumem tvoju bojazan jer njega više nema, ali te uveravam da nisi ostao bez zaštite. Jer ko bi mogao da pruži bolju zaštitu od našeg padišaha Murata Prvog Hudavedigjara? A ja te uveravam, kralju Marko, da ću sultana izmoliti za milost da pošalje silnu ordiju akindžija, te nijednom vlasteličiću koji ti služi neće pasti na pamet da ti odrekne vernost, niti će srpska vlastela na severu ubuduće moći da otima tvoja sela i gradove.

Dok je govorio, Hajrudin paša je ustao sa jastuka na kome je sedeo.

– A sada bih da te pozdravim, kralju, jer me čeka dugo putovanje. Budi uveren, kada se vratim od padišaha, neću se vratiti sam, već sa velikom silom vojske koju će sultan poslati da te štiti od srpske vlastele na severu.

Marko Mrnjavčević, ni sam ne znajući da li da veruje obećanju Hajrudin paše, da li da se raduje ili da žali, ispratio je gosta i dugo je gledao za njim sve dok ovaj, sa četom koja ga je pratila, nije nestao u daljini.

Sledećeg jutra je isto tako gledao oružanu četu koja je Jelenu Hlapen pratila u grad Kostur. Nju nije video jer se vozila u zaprezi, ali je zato ona, gledajući kroz prozor zaprege, videla njega dok je stajao na bedemu i ispraćao je pogledom.

– Gledaj, samo gledaj, nesrećniče – procedila je kroz zube. – A ja se kunem da ću sve učiniti da ti se osvetim za izdaju koju si prema meni počinio. Jer prevario si se, mužu, ako misliš da ne znam da mi života sa tobom više nema. Dok mi je otac bio živ, imao si korist i bila sam ti dobra, a sada sam ti samo teret i smetnja. E, pa neće moći tako.

Potom se lepo lice Jelene Hlapen sklonilo sa prozora kočije, koja ju je vozila u Kostur.